

Натисніть тут, щоб

КУПИТИ КНИГУ НА САЙТІ

або

замовляйте по телефону:

(0352) 28-74-89, 51-11-41

(067) 350-18-70

(066) 727-17-62

А.П. Каніщенко, Н.О. Будна

УКРАЇНСЬКА МОВА

**Активізація мовленнєвої
діяльності молодших школярів
за методикою роботи
над одним словом**

1-2 класи

Рекомендовано Вченою радою НПУ імені М.П. Драгоманова

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

ББК 74.268.1Укр
УДК 811.161.2:373.3
К19

Рецензенти:

кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри рідної мови
і методики викладання Тернопільського національного
педагогічного університету
Гузар Олена Володимирівна

викладач української мови і методики навчання в початковій школі,
голова комісії викладачів української філології, викладач-методист вищої
категорії Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу
Когутюк Оксана Василівна

*Рекомендовано Вченою радою НПУ імені М.П. Драгоманова
(протокол №4 від 25.11.2010 року)*

Каніщенко А.П., Будна Н.О.

К19 Українська мова. Активізація мовленнєвої діяльності молодших школярів за методикою роботи над одним словом. 1-2 класи/ А.П. Каніщенко, Н.О. Будна. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2012. — 208 с.

ISBN 978-966-10-1680-3

У навчально-методичному посібнику подаються матеріали на допомогу студентам ВНЗ спеціальності «Початкове навчання» та практикуючим учителям з питань методики опрацювання звуків української мови та активізації мовленнєвої діяльності школярів 1-2 класів за методикою роботи над одним словом із використанням інноваційних методів навчання.

У доборі матеріалу та його експериментальній перевірці брали участь фахівці спеціальності «Початкове навчання» інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації НПУ ім. М.П. Драгоманова та практикуючі вчителі шкіл.

Матеріали посібника стануть у пригоді вихователям груп продовженого дня та батькам, які мають бажання самостійно підготувати дитину до школи, розвиваючи її активну мовленнєву діяльність, розумові здібності та творче мислення.

УДК 811.161.2:373.3

ББК 74.268.1Укр

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-1680-3

© Навчальна книга — Богдан,
майнові права, 2012

ЗМІСТ

Передмова	4
Вивчаємо голосні звуки [о] та [е], активізуємо мовленнєву діяльність учнів	7
Робота 1	8
Робота 2	16
Вивчаємо звуки [т] — [т'], [л] — [л'], [н] — [н'], [з] — [з'] та активізуємо мовленнєву діяльність учнів	25
Робота 3	26
Робота 4	35
Робота 5	45
Робота 6	55
Вивчаємо звуки [в], [б], [к], [п], їх пом'якшену вимову та активізуємо мовленнєву діяльність учнів	65
Робота 7	66
Робота 8	75
Робота 9	86
Робота 10	93
Вивчаємо звуки [г], [й] та букву ь (знак м'якшення) й активізуємо мовленнєву діяльність учнів.....	103
Робота 11	104
Робота 12	112
Робота 13	121
Вивчаємо звукосполучення [йа], [йі], [йу], [йе] та активізуємо мовленнєву діяльність учнів	129
Робота 14	130
Робота 15	138
Робота 16	148
Робота 17	159
Вивчаємо звуки [ж], [ч], [ш], звукосполучення [шч], їх пом'якшену вимову та активізуємо мовленнєву діяльність учнів	169
Робота 18	170
Робота 19	179
Робота 20	188
Робота 21	195

Передмова

Навчально-методичний посібник побудовано за новим підходом до розвитку мовленнєвої активності учнів 1 та 2 класів.

З перших днів навчання у школі значну увагу потрібно приділяти збагаченню активного словника молодших школярів та побудові речень, а також активізації усної мовленнєвої діяльності, бо це фундаментальна основа успішного вивчення не лише змісту навчання української мови, а й інших предметів за програмою початкової школи.

У посібнику подано роботи для вивчення голосних звуків [о] та [е], за прикладом яких учителі зможуть опрацювати інші голосні, бо вони є у складі аналізованої лексики.

Дібрано також матеріал для вивчення приголосних звуків та знака м'якшення, які більш складні для засвоєння дітьми 1-2 класів. Щодо приголосних, до яких окремо не представлений матеріал, учителі на свій розсуд можуть самостійно обрати потрібні варіанти завдань із поданого змісту проаналізованих 133 слів, у складі яких є букви на позначення виучуваних звуків за темою уроку.

Запропоновано 21 роботу, кожна з яких складається з трьох частин.

У першій частині «**Прийоми роботи над вивченням звуків української мови**» подані вправи з артикуляції звуків, завдання на розвиток фонематичного слуху, поповнення активного словника лексикою з виучуваним звуком, слухання та говоріння.

У другій частині «**Методика опрацювання одного слова з виучуваним звуком**» подається методика роботи над словом для наймолодших школярів:

- обирається слово для опрацювання;
- пояснюється його лексичне значення;
- проводиться робота над звуковою та складовою будовою;
- з аналізованим словом складаються речення за моделями (. ? !);
- подається матеріал для активізації словникового запасу лексикою з виучуваним звуком.

Примітка. З досвіду роботи можемо твердити, що опрацювання матеріалу за методикою другої частини роботи займає до 5 хвилин, тому доречно аналізувати слово у різних площинах, щоб учні зрозуміли його цінність як основної мовної одиниці.

У третій частині роботи «Активізація мовленнєвої діяльності за інноваційними методами» подається матеріал для активізації усної мовленнєвої діяльності учнів 1-2 класів за методами «Сенкана» та «Асоціювання».

Примітка. Слово «сенкан» походить від французького **сенк**, що означає п'ять. За допомогою суфікса **-ан-** утворилося нове слово сенкан — п'ятирядковий французький вірш. Метод «Сенкан» використовується для збагачення активного словника молодших школярів та розвитку вміння робити коментар, узагальнення знань про аналізоване слово.

Методика роботи:

- у першому рядку записуємо (або називаємо для першокласників) слово для аналізу з виучуваним звуком;
- у другому — додаємо до нього **дві** ознаки;
- у третьому — додаємо до нього **три** дії;
- у четвертому — складаємо фразу або речення з **чотирьох** слів;
- у п'ятому замінюємо аналізоване слово синонімом або словосполученням, яке розкриває його суть.

Після складання такого вірша вчитель навчає дітей робити коментар. Це буде немовби маленький підсумок, узагальнення про аналізоване слово.

Примітка. Для того, щоб учитель мав можливість вибрати слово для складання сенкана, у посібнику подається для вивчення звука за темою уроку по 5 (п'ять) слів.

Після роботи над сенканом до кожного із п'яти слів подається асоціативний куш. Це один із інноваційних методів, який дає змогу «розговорити» всіх дітей, збагатити їхній активний словник, розвинути мислення, уяву, творчі здібності, закладені природою у кожного учня.

Методика роботи з асоціативним кушем (АК):

- Обирається і записується слово для асоціативного куша.

Примітка. Для першокласників можна прикріпити малюнок до дошки, а в другому класі — записати.

— Учні добирають слова, з яким асоціюють цей предмет (добираються тільки назви і не більше 12).

Примітка. У першому класі діти називають предмети, а потім за вчителем повторюють їхні назви. У другому класі слова записуються на дошці.

Робота 11

І. ПРИЙОМИ РОБОТИ ЗІ ЗНАКОМ М'ЯКШЕННЯ.

1. Розвиток фонематичного слуху.

— Послухайте вірш про хлопчика.

Сказав маленький хлопець:

«Вже вересень настав,

у школу я іду

і вчитимусь читати.

Як принесу дванадцять,

татусь мене похвалить!

І скаже: «Молодець!»

Вчитель пропонує дітям вимовити окремі слова вірша і проаналізувати вимову останніх звуків у кожному з них.

Слова для аналізу: *хлопець, вересень, вчитимусь, дванадцять, татусь, похвалить, молодець.*

Діти роблять висновок, що для позначення м'якої вимови приголосних [н], [с], [т], [ц] у словах не вистачає букви, якої вони ще не вивчали.

Вчитель повідомляє дітям, що такою буквою буде ь (знак м'якшення). Учитель показує букву.

2. Артикуляція звуків.

— Вимовте звуки спочатку твердо, а потім м'яко.

[н], [с], [т], [ц], [л]

ь

Учитель називає слова, учні вимовляють приголосний, який чують в кінці кожного слова, і роблять висновок, що приголосний пом'якшується буквою, яка не позначає звука: *молодець, учитель, тиждень, приятель, кришталь.*

3. Визначення позиції м'яких звуків у слові.

— Послухайте вірш.

У долоньках я принесла квіти,

перші квіти-крапельки весни,

наче зорі, перші квіти,

нехай світять вам вони.

— Завчимо його напам'ять і проаналізуємо за звуковим складом слова: *долоньках, крапельки, світять*.

— Повторіть слова, в яких є знак м'якшення.

— У яких словах чуємо м'які приголосні в середині слова, а в яких — в кінці? (*Долоньках, крапельки; світять*.)

— Чи однакова кількість букв і звуків у цих словах? (*Ні, бо знак м'якшення звука не позначає*.)

4. Збагачення активного словника лексиною, у складі якої є знак м'якшення.

— Назвіть ноту, в назві якої кінцевий приголосний м'який. (*Соль*.)

— У слові *соль* замініть [о] на [і]. (*Сіль*.)

— Проаналізуйте слова за звуковою будовою. (*Відповіді учнів*.)

— Замініть у слові *кінь* перший звук на [л] та [т]. Поясніть значення слів, які утворилися, скажіть, чи однакова у них кількість букв і звуків. (*Відповіді учнів*.)

— Назвіть пору року, в назві якої є знак м'якшення.

Підказка. Коли діти йдуть до школи? Яка пора багата на овочі і фрукти? (*Осінь*.)

— Вимовте останній звук. (*[н']*.)

— Які цифри містять знак м'якшення у своїй назві? (*П'ять, шість, дев'ять*.)

— Назвіть тропічний фрукт, у назві якого є знак м'якшення. (*Апельсин*.)

— Виділіть другий склад і скажіть, на який звук він закінчується. (*Відповіді учнів*.)

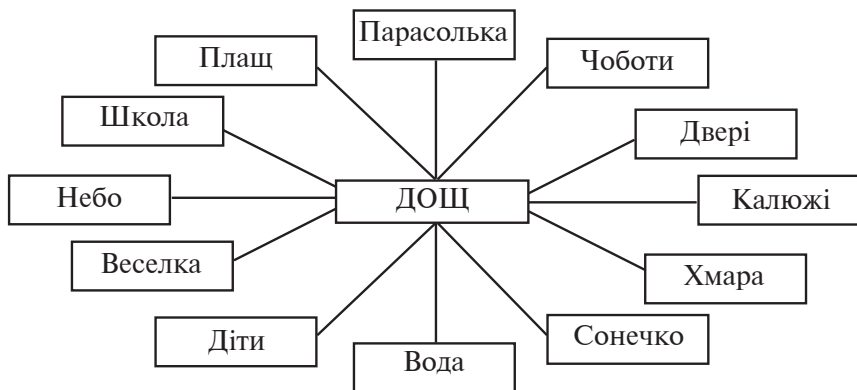
5. Слухання та говоріння.

— Зараз ви всі станете письменниками, допомагаючи мені складати текст про весну в лісі. Я буду розпочинати, а ви за моїми запитаннями доповнювати, використовуючи слова, в яких є знак м'якшення. Назвемо текст «Весна в лісі».

Посміхнулось сонечко. Воно своїми (які промінці?) — (*жовтенькими, тепленькими*) промінцями обіграло землю. (Які перші квіточки?) — (*Маленькі, біленькі, ніжненькі*) квіточки показали свої голівки. Звичайно, це перші квіточки весни — проліски.

Вчитель пропонує дітям ще раз назвати слова, якими вони описали промінці сонця і перші квіточки.

Б. Асоціативний куш.

Текст

Вранці, коли діти збиралися до школи, з'явилися на небі хмари. Пішов дощ. До школи всі прийшли в гумових чобітках та з парасольками. Виглянуло сонечко — припинився дощ. На шкільному подвір'ї, обмиваючи чобітки в калюжах, весело сміялись діти. У чистенькому взутті всі зайшли до школи. Добре, коли все добре закінчується.

Матеріал для додаткового слухання та читання

А. Цікава інформація.

Щеня народжується з закритими оченятами. Лише на третій день очі у нього відкриваються, а на сьомий день воно починає бачити. А маму воно відчуває та знаходить за запахом молока. Поки воно маленьке, його можна навчити багатьом командам. У цей період щеня їх добре засвоює.

Б. Оповідання.

ЩАСЛИВЧИК

Настала осінь — пора грибів та ягід. Оленка та Максим щоранку ходили до лісу і завжди брали з собою щеня. Ось і цього сонячного ранку всі разом вирушили на прогулянку. У лісі було

затишно, світило сонечко, пахло дарами природи. Діти збирали гриби та ягоди, а щеня, граючись, бігало біля них.

Раптом, звідки не візьмись, здійнявся сильний вітер, налетіла хмара і вперіщив дощ. Діти щосили побігли додому і не помітили, що щеня десь залишилося.

А воно, бідненьке, сховалося під кущиком і тихенько сиділо, тремтячи від страху. Так несподівано, як почався дощик, так несподівано він закінчився. Щеня вилізло з-під кущика. Бачить — нікого немає. Заплакало бідолашне. Але діти вже бігли до нього. Вони були впевнені, що знайдуть своє щенятко. Так і сталося. Діти від щастя витирали свої слізки, а щенятко від радості лизало їм руки своїм рожевим язичком.

— Щасливчик ти наш. Ми тебе ніколи ніде не залишимо. Ти, наш друже, підростай скоріше, щоб сам зміг дорогу знаходити і нас, якщо заблукаємо, з лісу виводити.

Щасливі та радісні всі разом повернулися додому з повними кошиками ягід та грибів.

Навчальне видання

КАНИЩЕНКО Антоніна Пантелеймонівна
БУДНА Наталя Олександрівна

УКРАЇНСЬКА МОВА

**Активізація мовленнєвої діяльності молодших школярів
за методикою роботи над одним словом**

1-2 класи

Рекомендовано

Вченою радою НПП імені М.П.Драгоманова

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Оксана Базан, Ірина Рибницька*
Обкладинка *Володимира Басалиги*
Комп'ютерна верстка *Тетяни Золоєдової*
Технічний редактор *Оксана Чучук*

Підписано до друку 22.01.2012. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 12,1. Умовн. фарбо-відб. 12,1.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.
Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
тел./факс (0352) 52-19-66; 52-06-07; 52-05-48
E-mail: office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-1680-3

